

Lantaarn in Stijl (2)

Je hebt vier zijden voor een lantaarn ontworpen en de composities van Piet en Theo onderzocht. Het uur van de waarheid is nu aangebroken, je moet kleur bekennen: worden het de primaire kleuren of doe jij ook liever wat water bij de wijn met bijvoorbeeld oranje, paars en groen? Allebei de mogelijkheden kun je ook combineren, want de lantaarn is ruimtelijk en heeft vier zijden!
De kinderen vullen de vlakken met gekleurd papier en lijmen het geheel nu als ruimtelijk kubuslantaarn in elkaar.

BASISPLAN vakgerichte doelen

titel	Lantaarn in Stijl (2)
groep	5 – 6
onderwerp	Lantaarn, lamp, lampion, De Stijl, Mondriaan, van Doesburg, feest, interieur
vlak/ruimtelijk beelddaspect	ruimtelijk vorm, kleur en compositie
materiaal/techniek	Transparant papier (zijdevloei of pergamijn), schaar, lijm, potlood of stift, touw en paperclips/knippen, vouwen, lijmen
type les	voorstelling
vakgebied	geschiedenis kunst

Opdracht

De beeldende probleemstelling

De kinderen beplakken de vier afzonderlijke zijden van hun Stijllantaarn. Ze maken keuzes uit kleurcombinaties en lijmen de vier kanten met behulp van de plakstrookjes in elkaar. Tot slot brengen ze de onderzijde en bovenkant aan en bevestigen het ophangtouw met paperclips.

Betekenis

De kinderen leren over de onenigheid tussen Piet Mondriaan en Theo van Doesburg met betrekking tot het gebruik van primaire en secundaire kleuren en hun betekenis. Mondriaan wil zuiver blijven in de leer en staat alleen het gebruik van primaire kleuren toe. Van Doesburg experimenteert liever met een groter scala aan kleuren.

Vorm

De kinderen leren over het gebruik van combinaties van primaire en/of secundaire kleuren en wit in het kader van Stijlcomposities. Ze leren over kleurcontrasten (*complementair*) en kleurfamilies.

Materiaal

De kinderen doen ervaring op met gekleurd transparant papier (pergamijn of zijdevloei) en lijm. Voor het afdichten en ophangen worden resp. zwart papier, touw en paperclips.

Beschouwing

De kinderen kijken naar de verschillen tussen de composities van Mondriaan (primaire kleuren) en van Doesburg (idem maar ook met secundaire kleuren)

Werkwijze

De kinderen leren vormen aftekenen en op maat knippen, lijmen en vlakke zijden samenstellen tot een ruimtelijke vorm (kubus) door het verlijmen van plakranden. Het goed in elkaar zetten van de ruimtelijke vorm is tamelijk ambachtelijk maar geeft ook degelijk inzicht in het ontstaan van een ruimtelijke vorm, in dit geval de kubus.

Onderzoek

De kinderen onderzoeken primaire en secundaire kleurcombinaties in hun Stijlcomposities. Ze maken duidelijke verschillen in de benadering van de zijden van de lantaarn.

LES/ PROCESFASEN een korte handleiding

Organisatie

Lesduur: 90 min.

- Voor het samenstellen van hun werk hebben de kinderen wat extra ruimte nodig. In 'gestrekte' vorm is het werkstuk ruim 80 cm lang. Het zou volstaan als ze hun tafeltjes een eindje uit elkaar schuiven. Ze kunnen er dan aan alle kanten bij.
- Verder is het zaak om de toelevering van gekleurd papier goed te organiseren, bijvoorbeeld per tafelgroep een compleet setje in (ongeveer) A3 formaat. De kinderen zullen er even aan moeten wennen dat ze soms op een kleur moeten wachten en vast met een andere aan de slag kunnen.
- Hang voor de expositie (nabespreking) van het werk een snoer met kerstverlichting in de klas. Voor de bevestiging kunnen ze ook paperclips of ijzerdraadjes gebruiken.

Oriëntatiefase

Introduceren

In een kort gesprekje wordt met voorbeelden aangetoond:

- Dat kleur altijd wel een betekenis vertegenwoordigt of een functie heeft. Denk maar eens aan stoplichten en kleding. *(bijvoorbeeld waarschuwings- of signaalkleuren als geel en rood. Blauw geeft daarentegen het gevoel van ruimte, groen van veiligheid. Vandaar het gebruik in stoplichten)*
- Als je gaat combineren krijg je een groot aantal krachten dat samenwerkt. Kunstschilders en ontwerpers onderzoeken hoe die krachten op elkaar en op ons uitwerken.
- Afhankelijk van hetgeen je wilt dat de lantaarn uitstraalt kun je kiezen voor meer rust of juist prikkeling. Of kies je voor beide?

Informereren

Aan de hand van de kijkvoorbeelden van de Stijl wordt opnieuw kort gekeken naar kleurcombinaties:

- 'Wat zijn de primaire kleuren van Piet Mondriaan? *(rood, geel en blauw)*.
- Welke secundaire kleuren wilde van Doesburg erbij gebruiken? *(oranje, paars, groen)*
- Welke kleuren geven een optimaal contrast? *(rood-groen, paars-geel, oranje-blauw)*
- Welke zitten juist dicht bij elkaar, zijn eigenlijk kleurfamilie? *(bijvoorbeeld: geel-groen, oranje-rood, blauw-paars, maar natuurlijk ook paars-blauw, blauw-groen en oranje-geel. In al deze combinaties heeft de secundaire kleur de primaire kleur in zich! Daardoor vermindert het contrast)*

Je krijgt volop de gelegenheid de mogelijkheden van kleurcombinaties uit te proberen. Vergeet daarbij niet dat WIT een hele mooie buffer is, omdat alle kleuren daarin verenigd zijn! Wit brengt dus de kleuren samen, vooral zoals hier in een lamp of lantaarn.

Instrueren

- Leg zo de onderdelen uit de vorige les voor je neer. Het zijn eigenlijk vier glas-in-lood ramen zonder glas. Je gaat ze nu raam voor raam 'invullen' met kleuren. *(toon de techniekvoorbeelden Lantaarn in Stijl 2 en 3)*
- Kies een paar kleuren papier uit en neem die mee naar je tafel. Pas dan de kleur af die je wilt gebruiken. Geef met potlood of stift aan waar geknipt moet worden. Knip het dan uit, breng een dun streepje lijm aan op de strook en plak de kleur erin.
- om de volgende kleur te bepalen kun je er even een paar kleuren

bij houden. Zo ga je verder tot de zijde klaar is,

- Omdat er nog drie volgen, moet je zorgen dat je flink doorwerkt.
- Tot slot leg je ze alle vier op een rij. Bedenk daarbij dat je nu kunt kiezen welke zijden naast elkaar zichtbaar zijn. Welke combinatie van zijden vind jij het mooist?
- Leg ze zo neer als je ze wilt hebben en bevestig de plakstroken. Smeer eerst de één kant van de gevouwen strook in, plak die nauwkeurig vast (aan de juiste zijde), doe dan de andere kant.
- De lantaarn kan daarna in elkaar worden gezet, maar daarover straks meer. Kies nu eerst maar eens wat kleuren uit en begin!

(de afrondende instructies worden gegeven als de eerste leerlingen zover zijn)

Uitvoeringsfase

- De eerste fase van deze les moeten de kinderen zich eerst even 'nestelen'. Eenmaal in het bezit van de nodige kleuren papier kunnen ze aan de slag.
- Het werk is niet ingewikkeld maar ze moeten wel even 'in hun draai' komen. Een enkele leerling heeft wat moeite met het op maat maken en kan daarbij in eerste instantie wel wat begeleiding gebruiken.
- Stimuleer de kinderen om naar kleurcombinaties te kijken en te kiezen.
- Wijs hen op de mogelijkheid verschillen aan te brengen in de keuzes per zijde, waardoor echt verschillen ontstaan.
- Breng het geschil tussen Mondriaan en van Doesburg nog even in herinnering: recht en primair, diagonaal en secundair.
- Probeer op een prettige manier het tempo te verhogen. Laat kinderen die echt veel sneller werken tussentijds een achterblijver helpen.

(als de eerste klaar zijn met inplakken volgen verdere instructies-zie verloop techniekvoorbeelden 2 en 3).

- *Doe met het werk van een kind op een goed zichtbare plek even voor waar de plakranden worden bevestigd en hoe de lantaarn daarna tot doos wordt geplakt en van een onderzijde wordt voorzien.*
- Zie erop toe dat de plakstrookjes 'netjes' worden bevestigd aan de juiste zijde van vierkanten. Help kinderen die daar moeite mee hebben door ze meer structuur te geven (hardop samendoen).
- Bij het ruimtelijk maken en vastplakken kunnen de kinderen elkaar even helpen, evenals bij het leggen van de knoopjes in de touwtjes aan de paperclips.
- Tijdens de eindfase wordt het een gezamenlijk project om het geheel af te krijgen. Blijf de samenwerking stimuleren (complimenten)

Nabeschouwingsfase

Voor de nabeschouwing wordt een snoer met kerstverlichting als lijn in het lokaal opgehangen. Daaraan worden de werkstukken bevestigd. Dan wordt het lokaal verduisterd. Na een moment van bewondering wordt kort ingegaan op verschillen.

Dan krijgen enkele kinderen het woord over hun bevindingen:

- *Wat vind je goed gelukt aan je eigen lantaarn?*
- *Welke keuzes heb je gemaakt?*
- *Welke verschillen zijn er tussen de zijden?*
- *Waar heb je grote contrasten gebruikt, waar kleurfamilie?*
- *Waar doen de witte vlakken hun werk?*
- *Welke lantaarn van een ander valt je op?*

De hamvraag: meer Mondriaan of Van Doesburg?

**Accenten of
opmerkingen**

Het is van groot belang alles te doen aan een positieve productieve sfeer. Het beplakken van vier zijden is namelijk behoorlijk veel werk en zal in een zo hoog mogelijk tempo moeten gebeuren. Stimuleer daarom ook de samenwerking van snelle kinderen met hen die hier minder 'handig' in zijn of de neiging hebben te teuten.
